

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01376

NOENT FUN VAYTNS

Mendel Mann

*Permanent preservation of this book was made possible
by Barnett & Selma Zumoff
in memory of
their parents, Benjamin & Lillian Silver and Abraham & Stella Zumoff*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

נאָענט פֿון ווייַטנס

פאַר אונדזערע קינדער

פאַרבעט: מ. מ. זאָל

„קינדער-פריינד“, ווארשע 1935

פאַנד.ו.

Printed in Warsaw

הילע געצייכנט פון
הירש אַלטמאַן

NOENT FUN WAJTNS

„Kinder Frajnd“, (dodatek „B“)

W a r s z a w a 1 9 3 5

געועצט ביי ה. גראַנק, וואַרשע, פּלאַטקע 4

— Druk. „Kairo“, Warszawa —

א גאנצן ווינטער האבן די קינדער געקליבן געלט.
— אָט, אַז פּרילינג וועט קומען, וועלן מיר שוין
וויסן, וואָס צו קויפן.

עס איז געקומען פּרילינג, האָבן די קינדער אויף אַ
פאַרנאַמלינג באַשלאָסן: קויפן אַ גרויסע פּוסבאַל-פּילקע.
— אָבער ווי אזוי וועסטו קויפן, זיך בעט דיך? —
זאָגט אַ קליינער יינגל, — זאונדזער שטעטל איז אַ
קליינס, זיין די קראָמען פאַרקויפט מען נישט קיין
פּוסבאַל-פּילקעס. אָט, אז מען זאָל אַ פאַר טון קיין וואַר-
שע, דאָרט איז עפעס אַנדערש. אָבער ס'איז ווייט... ווי
ווייט איז ביז וואַרשע?

קיין וואַרשע פאַרן איז קיינער נישט זיינשטימיק.
— וואָרום טאַקע — זאָגט אַ קליין מיידל, — אַ גאַנצן
ווינטער געקליבן געלט, און זיצט... מ'וועט אויסגעבן
זויף אַ בילעט און מ'וועט גאַרנישט קויפן.
זיז געוואָרן אַ טומל. פון ווינקל האט פייווקע זיך
אַ לאַז געטון צום טיש.

— שאַ, וואָס שרייט מען אזוי?... איך האב אַ פאַר-
שלאַג. געוויס איז ביז וואַרשע ווייט, אָבער צום בריוו-
קאַסטן איז נאָענט, אַהאַ, נאָענט? — אָמיר אַנשרייבן אַ
בריוו קיין וואַרשע אין אַן אַרבעטער-קאַאָפּעראַטיוו, אז
מ'זאָל אונז צושיקן אַ פּוסבאַל-פּילקע.

— יאָ. ריכטיק, ריכטיק! — אזוי שרייען אלע זיין
זענען איינשטימיק מיט פייווקען.

דעם בריוו האט מען אָנגעשריבן: „שיקט א גרויסע פילקע. געלט וועלן מיר אַיינצאלן, ווען מיר וועלן די פילקע באַקומען.“ מען האט אָנגעקלעפט א מאַרקע פאר 25 גראַשן. דעם בריוו האט מען אַריינגעוואָרפן אין א בריוו־קעסטל.

— אַיצט, — האָבן די קינדער געזאָגט, — וועלן מיר וואַרטן אויף דער פילקע. דער בריוו זאָל נאָר נישט פאַר־פאלן ווערן.

אין בריוו־קעסטל איז דער בריוו נישט לאַנג געלעגן. עס איז געקומען א מענטש מיט א זעקל, האט ארויסגענומען די בריוו דורכן דעק פון קעסטל און איז אוועק ווייטער. אזוי איז ער דאָס גאַנצע שטעטל דורכגעגאַנגען און פון אלע בריוו־קעסטלעך די בריוו אַרויסגענומען.

אַין פאָסט האט דער מענטש די בריוו אויף א טיש אַויסגעשאַטן — האט זיך באַקומען א גרויסע קופע בריוו. די בריוו זענען געווען אַדרעסירט אין פאַרשידענע שטעט און שטעטלעך. נאָכדעם האט מען די בריוו געשטעמפלט, פונאַנדערגעסאָרטירט אין באַזונדערע זעקלעך. די בריוו, וואס קיין וואַרשע — אין איין זעקל, די וואס קיין ווילנע, — אין א צווייטן. אז די בריוו זענען געווען צעסאָרטירט אין די זעקלעך, האט מען די זעקלעך פאַרבוּנדן. פאַרנאַכט איז געקומען א פאָסט־וואַגן און אוועקגעפירט די זעקלעך צו דער באַן. דאָרט האט מען אַריינגעלייגט די זעקלעך אין א ספעציעלן וואַגאָן.

דער לאַקאָמאָטיוו האט א פיף געטון, די רעדער
האָבן זיך גערירט, און דער צוג האט די בריוו אוועקגע-
פירט קיין ווארשע.

קיין ווארשע איז דער צוג געקומען זינדערפרי.
אויפן וואָקזאַל האט שוין געווארט א פאָסט-אויטאָמאָביל.
די בריוו האט מען אריינגעלייגט אין אויטאָמאָביל און
מעי האט זיי אוועקגעפירט צום ווארשעווער פאָסט-אַמט.
אין פאָסט-אַמט האט מען שנעל פונאָנדערגענומען
די בריוו און צעטיילט די בריווטרעגער. די בריווטרעגער
האבן די בריוו אריינגעלייגט אין זייערע לעדערנע רענצ-
לעך און זענען אוועק גיבער דער שטאָט צעטראָגן די
בריוו. דער בריוו, וואס די קינדער פון שטעטל האבן גע-
שריבן, איז גוּיך אריינגעפאלן צו א בריווטרעגער. דער
בריווטרעגער האט דעם בריוו גיבערגעגעבן אין אַרבע-
טער-קאָאָפּעראַטיוו.

דער פאָרוואַלטער האט גענומען דעם בריוו, איבער-
געלייענט און געזאָגט:

— דאָ איז אַנגעקומען א בריוו פון א שטעטל. די
קינדער בעטן א פוסבאָל-פילקע אַרויסשיקן. אָט נעמט
פון דער פאָליצע א גרויסע פילקע, פאָקט זיין אין א
קעסטל און שיקט היינט אוועק. די יאָטן מוזן שוין געוויס
וואַרטן מיט אומגעדוילד אויף דעם.

זאָן די קינדער אין שטעטל זיצן טאקע און וואַרטן:
— זאָל וואס גיכער די פילקע אַנקומען.

דערווייל, ווי זיי זיצן אזוי, קומט צו גיין א יאטר,
וואס מען האט אים די לעצטע טעג נישט געזען, ער גייט
אין הינקט אונטער.

— וואס איז מיט דיר, מענדל? וואס הינקסטו?
— ס'איז שוין נאָרנישט... איך האב געשפילט אין
פוסבאָל און דעם פוס אויסגעלונקען. עס טוט זייער וויי-
א גאַנצע וואָך געלעגן אין בעט. מער שפיל איך נישט אין
פוסבאָל... פע... א שלעכטע שפיל.
— זע... און מיר האבן גראָד א פילקע פון ווארשע
אויסגעשריבן.

— האָט איר טאקע געטון א נאָרישקייט. זאָגט זיך
אַפ פון דעם, ווי לאַנג ס'איז נישט שפעט.
— ווי אזוי זיך אָפּזאָגן, אז מיר האָבן שוין א בריוו
אודעקגעשיקט?

— וואָס דאַרפט איר גאָר ריידן? גיט אַ קוק אויף
מיין פוס... איר זעט? אַרץ צוליב אַ פילקע. מען קאָן
בלייבן אָן פיס. אָט, ווען מען שרייט אויס א נייעם
פויק, אַ! דאָס וואָלט געווען אַ זאך. אונדזערע איז
שוין אַלט און מען קאָן שוין גאָרנישט פייקלען.

— דאָס איז ריכטיק, — זאָגן אַלע. — אַ נייער
פויק איז אַ גוטע זאך. אָבער ווי אזוי קריגט מען אים?
ביז ווארשע איז ווייט. אָנזאָגן קאָן מען שוין נישט.

— ווייט נישט ווייט, — האָט זיך אַריינגעמישט
פייִווקע, — וואָס איז דאָ צו קלערן? אָט לאָמיר צולויפן

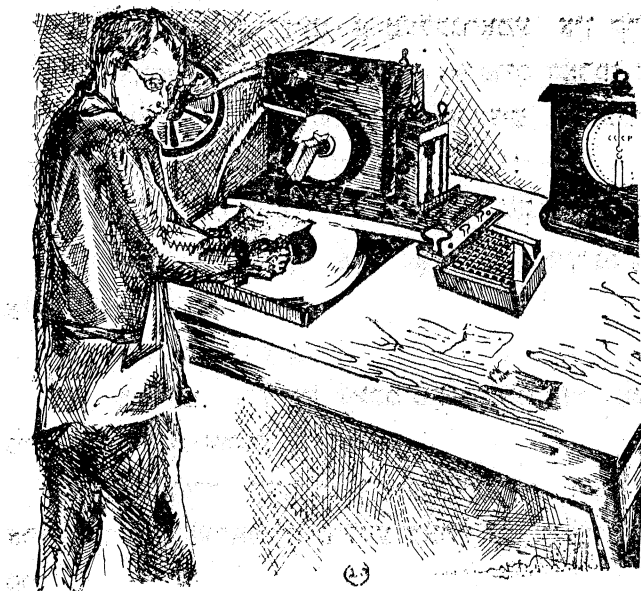
איז טעלעגראף און שיקן א טעלעגראמע אין קראָם,
אז מיר דארפן נישט קיין פילקע - א פויה דארפן מיר.
די הינדער זענען אוועקגעלאָפן צום טעלעגראף.
געקומען אין טעלעגראף, פרעגן עטלעכע:
- א טעלעגראמע קיין ווארשע קאָן מען שיקן?
- פארוואס נישט? מען קאָן. אן אדרעס האָט
איר?

אן אדרעס איז דאָ.

- שרייבט. דריינט נאָכמיטאָג וועט די טעלע-
גראמע אהין אָנקומען.
אויף פאפיר האָט מען אָנגעשריבן: וואַרשע,
ארבעטער-קאָאָפּעראַטיוו. פילקע דארף מען נישט. שיקט
פויק.

די טעלעגראמע האָט מען זיבערגעגעבן דורכן
פענצטערל, באַצאָלט איין גילדן מיט 50 גראָשן און
פארטיק.

דער טעלעגראפיסט האָט גענומען די טעלעגראמע,
איבערגעלייענט זי און גענומען יעדעס וואָרט אויס.
קלאַפּן אויפן אַפּאַראַט. די טעלעגראמע איז אוועק דורך
די דראָטן: „פילקע דארפן מיר נישט. שיקט פויק“.
פאַרד האָט אויפן וואַרשעווער טעלעגראף גענומען
קלאַפּן דער אַפּאַראַט. דער טעלעגראפיסט איז צוגעגאַנגען
גען און זיבערגעלייענט: „פילקע דארפן מיר נישט.
שיקן פויק“.

דער טעלעגראפֿיסט האָט אַ טראַכט געטון: וואָס
 פאַר אַ פֿייקלער האַפּן זיך עס איינגעפֿונען, וואָס זיי
 פֿאַדערן אַ פּוּיק דורכן טעלעגראַף? ער האָט אָבער
 אַיבערגעשריבן די טעלעגראַמע אויף אַ פּאַפֿיר און
 איבערגעגעבן דעם טעלעגראַמען-טרעגער. דער טע-
 לעגראַמען-טרעגער האָט אַריינגעלייגט די טעלעגראַמע
 אין אַ לעדערנער טעקע, זיך געזעצט אויף אַ ראָווער און
 צוועקגעפֿירט די טעלעגראַמע אַזוי דעם אַרבעטער-
 האַאָפּעראַטיוו.

דער פארוואלטער האט איבערגעלייענט און אָנ-
געזאָגט :

— האלט אָפּ דאָס קעסטל מיט דער פילקע. א
טעלעגראמע איז אָנגעקומען. אָנשטאָט אַ פילקע ווילן
זיי אַ פויק.

דערווייל איז צו די קינדער געקומען דער לערער.
— נו, וואָס האָט איר באַשלאָסן צו קויפן ?
ענטפערן אלע :

— צום אָנהויב דהאָבן מיר באַשלאָסן קויפן אַ
פילקע, און איצט אַ פויק. אונזער פויק איז שוין אלט,
די פעל האָט זיך אויסגעריבן.

דער לערער האָט זיך צעלאַכט :
— אַ פיינע געשיכטע! ... אוי איך האָב אייד אַ
נייע פעל פארן פויק געבראַכט.

אין ער נעמט פון קעשענע אַרויס די פעל.
אלע האָבן זיך פארלאָרן. וואָס טוט מען איצט ?
דער לערער האָט אַ טראַכט געטוי און געזאָגט :

— איר וואָלט געדאַרפט אַ ראַדיאָ אויסשרייבן.
איצט איז ביי אַלעמען דאָ ראַדיאָ. דורך ראַדיאָ קאָן
מען הערן, וואָס מען רעדט אין וואַרשע.
אלע האָבן זיך אָנגעקוקט.

— ווי איז עס אונדז פריער נישט איינגעפאלן? אלע
האָבן איצט ראַדיאָ. מ'קאָן דאָך הערן פון וואַרשע.

— געוויס, — זאגט א צווייטער, — וואָס קאָן זיין
בעסער פֿון אַ ראַדיאָ?

— אָבער וואָס זאָל מען איצט טוין? מיר האָבן דאָך
געשיקט אַ טעלעגראַמע אויף אַ פּויק. קען זיין. מען האָט
אים שוין אַרויסגעשיקט?

— ס'מאכט נישט זאָיס, — זאָגט דער לערער, —
מ'קאָן אַ טעלעגראַמע זיפּעריאָגן. ווער איז פֿאַר אַ
ראַדיאָ?

— אַלע.

זענען אַלע אוועקגעלאָפֿן צו דער טעלעפֿאָן-סטאַציע.
— קאָן מען רעדן מיט וואַרשע דורכן טעלעפֿאָן?
זייער אַ וויכטיקער שמועס.

זאָן מיט וועמען וועט זיך רעדן? — פֿרעגט
מען זיי.

— מיט דעם אַרבעטער-קאָאָפּעראַטיוו.

— מ'קאָן. נעמט דאָס טרייבֿל. מיר פֿאַרייניקן
איך מיט וואַרשע.

די הינדער זענען צוגעגאַנגען צום טרייבֿל.

פֿריער האָט מען זיך אַפּיסל געקריגט, ווער עס זאָל
רעדן. ענדלעך האָט מען באַשלאָסן, אז פּייווקע זאָל
רעדן. פּייווקע האָט גענומען דאָס טרייבֿל און צוגעלייגט
צום אויער.

ווי נאָר מען האָט פֿאַרייניקט מיט וואַרשע, האָט
זיך אויף דער וואַרשעווער צענטראַלער טעלעפֿאָן-סטאַציע

אָנגעצונדען אַ לעמפל. די טעלעפאָניסטין נעמט דאָס
טרייבל און פּרעגט:

— וואָס פאַרלאַנגט איר?

פּייווקע ענטפּערט:

— פאַרייניקט מיטן אַרבעטער-קאָאָפּעראַטיוו.

די טעלעגראַפּיסטין האָט געענטפּערט נאָר זיין

וואָרט:

— פאַרטיק.

ווי נאָר די טעלע-

גראַפּיסטין דאָרט גע-

זאָגט „פאַרטיק“, האָט

אין אַרבעטער-קאָאָפּע-

ראַטיוו גענומען מליני-

גען דאָס גלעקל פון

טעלעפאָן. דער פאַר-

וואַלטער האָט גענומען

דאָס טרייבל און גע-

פּרעגט:

— וואָס פאַרלאַנגט

איר?

פּייווקע דאָרט גע-

ענטפּערט:

— מיר האָבן ביי אײך

אַ פּילקע אויסגעשריבן

און דערנאָך טעלעגראַ-

פּירט.

- כ'ווייס.
- האָפן מיר געבעטן אַ פּוּיה אַרויסשיקן.
- ריכטיק. מידן באַלד אַרויסשיקן.
- ניין, שיקט נישט. שיקט אונז אַרויס אַ ראַדיאַַ
- מיט אַלע נויטיקע געצייגן.
- טפּוּ זאַלט איר ווערן, — זאַגט דער פאַרוואַל־
- טער — נאָך לאַנג וועט איר אַלע ווילדע פייטן?
- מער נישט.
- נו גוט. באַלד שיקן מיר אַרויס אַ ראַדיאַַ.

דער פארוואלטער האָט געהייסן דעם פויק פון
קעסטלע אַרויסנעמען און אַ ראדיאָ אַריינלייגן.

דאָס קעסטל מיטן ראדיאָ האָט מען אַוועקגעטראָגן
אין פּאָסט. דאָרט האָט מען אַ סאך קעסטלעך אַריינגע-
לייגט אין אַ לאַסט-אויטאָמאָביל און אַוועקגעפירט צום
צוג. אין צוג איז ווידער געווען אַ פּאָסט-וואַגאָן און אין
אַים האָט מען פּאַרזיכטיק דאָס קעסטל מיטן ראדיאָ
אַריינגעלייגט, ווייל פון זויבן איז געווען אַנגעשריבן
„פּאַרזיכטיק“.

נאָכדעם האָט מען דעם וואַגאָן פאַרשלאָסן, פאַר-
זיגלט מיט אַ פּלאַמבע. דער צוג מיטן קעסטל איז
אַוועק צום שטעטל.

פון פּאָסט-דאָס מיטן געבראַכט אַ מעלדונג צו די
קינדער, אז אויף זייער נאָמען איז אַנגעקומען אַ פּאַקעט.
איז מען געלאָפן שנעל צו דער פּאָסט. געקומען, ווייזן
זיי דעם אַנזאָג.

— ריכטיק אַנגעקומען אַ פּאַקעט, נאָר איר דאַרפט
פריער באַצאָלן פאַר אים.

— געלט האָבן מיר.

— און אונטערשרייבן זיך דאַרף מען אויך.

— דאָס קאָנען מיר אויך.

— איז, אָט האָט איר דעם פּאַקעט.

מען האָט זיי אַרויסגעגעבן דעם פּאַקעט.

זיי זענען אין גאליעניש געלאָפן אין קלוב. פון
ווייטן האָבן זיי געשריען:

— באַקומען דעם ראַדיאָ. שטעלט העכער די אַנטענע!
האַט מען זיך גענומען צו דער אַרבעט. מען האָט
אויפגעפאַקט דאָס וואַרשעווער פעקל און אַרויסגענומען
אַלץ, וואָס דאָרט איז געווען. די מיידלעך האָבן זיך
באַלד אַרומגעשטעלט אַרום דעם שיינעם קעסטלע און
אַנגעהויבן באַוונדערן:

— ווי שייך דאָס איז!

— ווי עס גלאַנצט!

— און זע נאָר, די שוואַרצינקע שרייפלעך!

— און דאָס — אַ טרייבל צו די אויערן!

די יינגלעך ווידער האָבן אַ כאַפּ געטון דאָס פינטל
גלאַנציקע דראָט. אויפגעזוכט אַ העמערל, טשוועקלעך,
אַ צווענגל, איינער האָט געברענגט צו שלעפן צוויי
לאַנגע דרענגלעך, און מען איז אַרויס אויפשטעלן די
אַנטענע. אָפער ווי קריכט מען אויפן דאָך אַרויף?

פייִווקע לויפט ערגעץ אַוועק און קומט באַלד מיט
אַ הויכן לייטער. איז שוין גוט. אַ יינגל איז אַרויף אויפן
דאָך, צוגעהלאַפט דאָס דרענגל צום קויען און אויפן
דרענגל צוגעבונדן די דראָטן מיט די פאַרצעלייענע קיי-
קעלעך.

איצט מוז מען דעם עק פון דראַט צוקלאַפן צו א צווייטן דרענגל און דאָס דרענגל אויפשטעלן ערגעץ-ווי. אָבער ווי? קיין צווייטער דאָך איז דאָ נישט געווען. גיז מען געפאלן אויף א פלאַן. און זע — פייווקע קריכט שוין אויף א בויג, קלאַפט צו דאָס צווייטע דרענגל, ציט אָן די דראַטן און גיט א געשריי:

— פאַרטיק!

פאַרטיק איז פאַרטיק. האָט מען אַראָפּגעצויגן אַ דראַט פון דער אַנטענע דורכן פענצטער אין קלויב אַריין און דער ראַדיאָ איז שוין איינגעאַרדנט. האבן זיך די קינדער דער אַוועקגעזעצט אַרום טיש. גלייכער האט אָנגעטון די טרייבלעך און געזאָגט:

איצטער רעדט וואַרשע!

אַלע האבן צוגעלייגט אַן אויער. ס'איז געווען אַ שיינער קאַנצערט. אַן אַרקעסטער האט געשפּילט, א זינגערין האט געזונגען.

אַלע האבן זיך ביי די טרייבלעך אויסגעשטעלט און געהערט לויט דער ריי. האט איינער אויסגערופן: גליצט רעדט ווילנע!

אַלע האבן געהערט אַלץ מיט אינטערעס.

עס איז אנגעקומען די ריי אויף פייווקען. ער האט

געהערט און געזאָגט:

— אַט וואס עס הייסט ראַדיאָ: ביז וואַרשע און ווילנע-

נע איז אזוי ווייט און מען הערט אל-צדינג. אַטוואָס
ראדיאָ איז... פון ווייט מאכט ער נאָענט!
פון יענעם טאָג אָן האָט מען אים גערופן: „נאָענט
פון ווייטנס“.

